

Asia: VN/26268/2022-MMM-189

Lausuntopyyntö luonnoksesta vesihuoltolain uudeksi 4 c §:ksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VESILAITOSYHDISTYKSEN LAUSUNTO VESIHUOLTOLAIN HALLITUKSEN ESITYKSEN 4 c §:n MUUTTAMISESTA

Vesilaitosyhdistys on vuonna 1956 perustettu vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninä on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaa noin 90 % maamme vesihuollosta.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen ja toteaa pitävänsä hallituksen esitystä (HE) 4 c §:n ehdotetusta muutoksesta pääosin onnistuneena ja tarkoituksenmukaisena.

Vesilaitosyhdistyksen mukaan vesihuollon tulee säilyä jatkossakin julkisomisteisena (esimerkiksi liikelaitos tai osakeyhtiö) tai asiakkaitensa omistamina osuuskuntina. Vesihuolto on kuntalaisten välttämätön peruspalvelu ja luonnollinen monopoli. Vesihuoltotoiminnan turvallisuus tulee taata. Vesihuollon taloudellinen ja toiminnallinen kestävyys sekä huoltovarmuuden kannalta kriittinen jatkuvuus turvataan parhaiten lainsäädännöllä, jolla vesihuoltolaitoksen myynti yksityisille voittoa tavoitteleville toimijoille estetään.

Vesilaitosyhdistys haluaa kiinnittää 4 c §:n sisällössä huomiota kuitenkin muutamiin kohtiin:

LAUSUNTO KOSKIEN TIETTYJÄ YKSITTÄISIÄ KOHTIA EHDOTETUSSA 4 c §:ssä

Laitos termin tarkentaminen

HE:ssä ehdotetun 4 c §:n 1 momentin mukaan "Kunta ei saa myydä tai muulla tavoin luovuttaa omistustaan vesihuoltolaitoksesta, tukkuvesihuoltolaitoksesta tai vesihuolto-omaisuudesta muulle kuin toiselle kunnalle tai kunnan omistuksessa olevalle laitokselle."

Laitoksen sisältöä ei määritellä sen tarkemmin itse pykälässä kuin perusteluissakaan, mikä voi aiheuttaa potentiaalisia tulkintaongelmia lakia sovellettaessa. Termin määritelmää onkin syytä avata ja tarkentaa vähintäänkin HE:n perusteluissa.

Laitoksen määritelmä on Vesilaitosyhdistyksen kannan mukaan tarkoituksenmukaista pitää laajana tässä kontekstissa, sisältäen niin emäkunnan kiinteänä osana olevat taseyksiköt ja liikelaitokset kuin myös osakeyhtiömuotoiset laitokset, olivatpa ne puhtaasti vesihuoltoon keskittyviä tai monialayhtiöitä. Näin ei turhaan lähdetä vaikeuttamaan jo olemassa olevien rakenteiden toimintaa, tai estetä muutoin mahdollisesti tulevaisuudessa tapahtuvia tarkoituksenmukaisia kunnan/kuntakonsernin sisäisiä järjestelyjä.

Vesihuolto-omaisuuden omistaminen

HE:ssä ehdotetun 4 c §:n 3 momentin mukaan laitos saa ottaa käyttöön vain omistuksessaan olevaa uutta vesihuolto-omaisuutta. Toisaalta tämä on hyvin ymmärrettävää ja samassa kannatettavaa pykälän päämäärän turvaamiseksi. Toisaalta taas tällä rajoitetaan liikaa vesihuoltolaitosten mahdollisuuksia omaisuuden hankintaan ja hallintaan, millä saattaa olla negatiivisia vaikutuksia vesihuoltolaitosten talouteen.

Vesilaitosyhdistyksen kannan mukaan kannattaisikin pitäytyä syksyn HE:ssä säädetyn 4 c §:n 4 momentin kirjauksessa, jonka mukaan:

"Kunnan määräysvallassa olevan vesihuoltolaitoksen tai tukkuvesihuoltolaitoksen omistama vesihuolto-omaisuus on säilytettävä laitoksen omistuksessa. Mitä edellä säädetään, koskee myös sellaista uutta vesihuolto-omaisuutta, joka otetaan käyttöön tämän lain voimaantulon jälkeen. Kunnalla voi myös olla sopimukseen perustuva pitkäaikainen käyttöoikeus sellaiseen vesihuolto-omaisuuteen, joka ei lain voimaantullessa ole ollut laitoksen omistuksessa tai, joka otetaan käyttöön tämän lain voimaantulon jälkeen."

Näin voitaisiin varmistaa edelleen esimerkiksi erilaisten leasingmallien hyödyntäminen isoissa vesihuoltoinvestoinneissa tai yhdyskuntien ja teollisuuslaitosten yhteistyö vedenkäsitelyssä.

Esimerkiksi Rauman ja Eurajoen jätevedet esikäsitellään Maanpään jätevedenpuhdistamolla. Esikäsitely sisältää välppäyksen ja hiekan erotuksen. Esikäsitelyn jälkeen jätevesi pumpataan metsäteollisuuden jätevedenpuhdistamolle yhteiskäsittelyyn. Yhteiskäsittelyn tarkoituksena on merialueen ravinnekuormituksen pienentäminentypen osalta noin puoleen erilliskäsittelyyn verrattuna. Ehdotetussa muodossaan pykäläluonnoksella saattaa siis olla merkittävä negatiivinen vaikutus vesihuoltolaitoksen talouteen ja mahdollisuuksiin priorisoida sille oleellisempia investointeja.

Mikäli kuitenkin halutaan, että tällaiset pitkäaikaiseen käyttöoikeuteen liittyvät järjestelyt eivät muodostuisi pysyviksi järjestelyiksi, voitaisiin sitä turvata muutoin. Pykälässä tai sen perusteluissa olisi mahdollista esimerkiksi painottaa, ettei pitkäaikainen käyttöoikeus tarkoita kuitenkaan välttämättä pysyvää järjestelyä, vaan lähtökohtaisesti kuitenkin määräaikaista. Lisäksi asiaa voitaisiin rajata asettamalla kriteereiksi se, että ratkaisu on tehty perustellusta syystä ja sen kautta pystytään tukemaan vesihuoltolaitoksen kestävää taloudenpitoa.

Operointi ja palveluiden hankinta

Pykälän perusteluissa olisi tärkeää tehdä selväksi, ettei julkisen omistuksen sementtoiminen kuitenkaan tarkoita sitä, että operointia ja palveluiden hankintaa ei voitaisi tulevaisuudessa jatkaa samoin edellytyksin kuin ennekin.

Erytisesti vaarana on, että ehdotetun pykälän toisessa momentissa säädetty rajoitus, jonka mukaan laitos saa ottaa käyttöön vain omistuksessaan olevaa uutta vesihuolto-omaisuutta, saattaa jatkossa tiukasti tulkittuna estää toisen laitoksen operoinnin harjoittamisen toisen laitoksen puolesta, tämän operoitavan laitoksen vesihuoltoverkossa.

Olisikin tärkeää kirjoittaa perusteluissa auki, ettei tällä millään muotoa tarkoiteta operoinnin estämistä tai vaikeuttamista vesihuoltokentällä, vaan se on edelleen mahdollista myös tulevaisuudessa.

Tarpeen olisi lisäksi tehdä selväksi, ettei vesihuoltolaitosten ole tarpeen omistaa mm. biokaasun ja lietteenkäsittelyyn käytettävää infraa, vaan se on edelleen mahdollista hankkia palveluna ulkopuoliselta toimijalta. Mikäli on uhka, että pykäläluonnoksen kautta tämä toiminta estyy, on tämän mahdollistaminen tarpeen kirjoittaa selkeästi auki, joko tämän pykälän perusteluissa, tai vesihuolto-omaisuuden määritelmän avaavassa 3 §:ssä.

Vielä huomiota tässä yhteydessä olisi tärkeää kohdistaa yllä Rauman ja Eurajoen esimerkin kaltaisiin järjestelyihin. Tulevan pykälän tiukka tulkinta saattaisi estää tämänkaltaisen palveluiden hankinnan

ja yhteistyön jatkoon, minkä seurauksena sekä ympäristö että vesihuoltolaitoksen talous kärsisivät merkittävästi. Tällaisen pitkät perinteet omaavan vesihuoltolaitosten ja teollisuuslaitosten välisen hyvin toimivan ja tehokkaan käytännön kieltäminen olisi suuri menetys vesihuoltokentälle.

Sujuvalla yhteistyöllä kuntien, vesihuoltolaitosten ja yksityisen sektorin kesken voidaan varmistaa taloudelliset ja turvalliset vesihuoltoratkaisut. Onkin tärkeä varmistaa, ettei sinällään kannatettavan muutoksen myötä tahattomasti synny keinotekoisia esteitä toimiville ja kestäville järjestelyille.

Jännäri Joonas
Suomen Vesilaitosyhdistys ry